

Камінний хрест (переказ)

Василь Стефаник

Розділ 1

"Відколи Івана Дідуха запам'ятали в селі ґаздою, відтоді він мав усе лиш одного коня і малий візок із дубовим дишлем. Коня запрягав у підруку, сам себе в борозну...". Іван працював на рівні зі своїм конем, ніколи себе не жалів.

З нього часто насміхались, що він так піклується за землю на горбі, яка була найгірша на селі. Коли Дідух повернувся з війська додому, то не було вже нікого з родичів в живих, залишилась лише хата та буката (ділянка) горба "щонайвищого і щонайгіршого над усе сільське поле". Та Іван не розгубився і заходився працювати коло землі. З конем довозили гній під горб, а Іван носив його мішком нагору. Одного разу, коли було дуже спекотно, Іван як завжди працював. Ледве видрався на гору в той день і там його "підвіяв" вітер. "Від цієї пригоди Іван ходив усе зібганий у поясі, а люди прозвали його Переломаний". І хоч той горб завдав скільки клопоту, та врожаї давав гарні. Його діти і жінка працювали на інших нивах, які Іван придбав за гроші, котрі заробив у війську. Іван же "найбільше коло горба заходився".

Не тільки цим дивував односельчан старий Дідух. У церкву ходив лише на Великдень, курей зіцірував і їв лише на лаві, а не за столом, бо звик так їсти, коли був у наймах та війську.

"Отакий був Іван, дивний і з натурою і з роботою".

Розділ 2

"Гостей у Івана повна хата, ґазди і ґаздині. Іван спродав усе, що мав, бо сини з жінкою наважилися до Канади, а старий мусив укінці податися". Усе село прийшло проводити родину Дідухів. Іван осипав усіх, кого знав, різними побажаннями. Лише на дружину сердився за її сльози: "Аді, видите, як плаче, та на кого, на мене? На мене, ґаздине моя? То я тебе викорінував на старість із твоєї хати?". Сердився Іван, та за його словами неможливо не помітити тугу "Люди, такий туск, такий туск, що не памнетаю, що си зо мнов робить!".

Розділ 3

Іван розповідає, звідки з'явилася ідея переїхати до Канади. Виявляється, сини знайшли якусь карту та лист і пішли вмовляти матір. Після цього лише про Канаду були розмови в хаті. Та Івану важко покидати те місце, де він поклав стільки зусиль, щоб прогородувати сім'ю. Односельці намагаються його переконати, що не варто сумувати за цим краєм, що ця земля вже виснажена: "і саранчі нема, і пшениці нема". Іван не слухає їх, бо у нього власна думка стосовно цього. Він вважає, що цю землю ще можна врятувати, та молодь не хоче, бо вона лише зацікавлена в торгівлі та грошах, а коло землі не хоче робити.

Коли до нього підійшла Катерина, його дружина, Іван показав їй могилу через вікно і сказав, що там її Канада. Прощався з дружиною, цілував її, казав, що "а то ті,

небого, в далеку могилу везу". Але ці слова вже ніхто не чув, бо жінки заходилися плакати.

Розділ 4

Іван просить односельчан найняти службу, зайти на обід та "віказати очинаш" за старих, якщо сини сповістять, що Іван з Катериною вмерли. Він просить людей, щоб ніколи не минали його горба, на якому він поставив камінний хрест для того, щоб залишити пам'ять про себе на рідній землі. Він казав, що забрав би того горба у пазуху, якби міг. От як йому було шкода покидати домівку!

Кум Михайло запевнив Івана, що будуть його люди згадувати і хреста ніколи не минатимуть. "Отак Михайло розводив Івана".

Розділ 5

Гості сіли за стіл і "почалася пиятика, що робить із мужиків подурілих хлопців". Усі почали говорити, але ніхто нікого не слухав. Та люди не переживали за це, бо вони просто виливали душу, їм байдуже в той момент було. Серед бесіди можна було почути спів Івана та Михайла, які співали, наче в молодості, а коли стомлювались, лиш обіймалися і не могли слова вимовити.

Розділ 6

Син сповіщає усіх, що пора йти на потяг. Це збентежило Івана, і він ще сидів якийсь час, роздумуючи про щось своє. Тоді різко підхопився та наказав усім хутко збиратися. "Як уходили назад до хати, то ціла хата заридала. Як би хмара плачу, що нависла над селом, прірвалася, як би горе людське дунайську загату розірвало — такий був плач". Іван почав танцювати з жінкою. Не просто танцювати, а трясти її так, наче не думав випустити її живу з рук. Сини силоміць їх виносили з хати, Іван ще й надворі продовжував свій дивний танок. Дружина припала до порога та голосила, "і все рукою показувала в повітря, як глибоко вона той поріг виходила".

Розділ 7

"Плоти попри дороги тріщали і падали — всі люди випроводжували Івана. Він ішов зі старою, згорблений, в цайговім, сивім одінню і щохвиля танцював польки.

Аж як усі зупинилися перед хрестом, що Іван його поклав на горбі, то він трохи прочунав і показував старій хрест:

— Видиш, стара, наш хрестик? Там є відбито і твоє намено. Не біси, є і моє і твоє...".